

Резюме

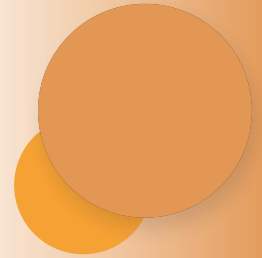
Темпи зростання в регіоні Європи та Центральної Азії (ЄЦА) залишилися практично незмінними на рівні 3,6 відсотка у 2024 році. Без урахування показників Російської Федерації, економічне зростання в регіоні сповільнилося до 3,3 відсотка з 3,5 відсотка у 2023 році, насамперед через уповільнення темпів зростання в Туреччині та зниження темпів зростання в Україні.

Основною рушійною силою зростання в країнах ЄЦА було приватне споживання, яке частково компенсувало послаблення зовнішнього попиту. Споживання у 2024 році підтримувалося стійким зростанням реальної заробітної плати, збільшенням грошових переказів та активізацією споживчих запозичень. Зовнішній попит залишався слабким, що відобразило низькі темпи зростання в Європейському Союзі та перешкоджало відновленню експорту в регіоні.

Темпи інфляції прискорилися. Середньорічна загальна інфляція в ЄЦА зросла до 5 відсотків у лютому 2025 року з 3,6 відсотка у середині 2024 року. Зростання було зумовлене прискоренням зростання цін на продукти харчування, зростання яких тепер зумовлює половину загальних темпів інфляції, а також коригуванням регульованих цін. Інфляція у сфері послуг залишалася високою через стрімке зростання витрат на оплату праці. Нещодавнє прискорення інфляції змусило кілька центральних банків підвищити облікову ставку або відкласти подальше послаблення монетарної політики.

Більші державні видатки на заробітну плату, соціальні виплати, державні інвестиції та оборону призвели до збільшення бюджетного дефіциту приблизно в двох третинах країн ЄЦА минулого року. Дефіцит зріс, незважаючи на плани його скорочення.

Темпи зростання в країнах ЄЦА, ймовірно, значно сповільняться до 2,5 відсотка в середньому у 2025-26 роках через слабший зовнішній попит і сповільнення зростання в Росії, де середні темпи зростання, за прогнозами, знизяться до 1,3 відсотка протягом наступних двох років. Темпи зростання в Туреччині, ймовірно, стабілізуються на рівні 3,3 відсотка в середньому у 2025-26 роках, що значно нижче довгострокової тенденції, яка відображає слабкий зовнішній попит і жорстку політику. Згідно прогнозу, темпи економічного зростання в Україні ще більше сповільняться, до 2 відсотків цього року, а потім відновляться до 5,2 відсотка у 2026 році за умови припинення воєнних дій.

Ризики значною мірою мають негативний тренд. Домінують зростаюча глобальна політична невизначеність, фрагментація світової торгівлі, збільшення торговельних бар'єрів, геополітична напруженість та волатильність фінансових ринків. Серйозні виклики можуть виникнути через більше, ніж очікувалось послаблення економічного зростання в країнах - ключових торговельних партнерах, подальші несприятливі зміни у світовій торговельній політиці та подальше зниження цін на сировинні товари. Дефіцит робочої сили та потенційні шоки з боку пропозиції можуть посилити інфляцію, але як розвиватимуться ці фактори, ще невідомо.

У розділі II цієї публікації стверджується, що в період значної глобальної невизначеності країни могли б виграти завдяки прискоренню структурних внутрішніх реформ, особливо реформ, які спрямовані на покращення бізнес-середовища, сприяння активному розвитку приватного сектору, інноваціям та конкуренції. В усьому регіоні успішні економічні перетворення були зумовлені трансформацією приватного сектору, коли розробники політики перейшли від захисту діючих бізнес-структур до сприяння динамічному розвитку бізнесу та стимулювання ділових здібностей. Впроваджуючи необхідні реформи, країни ЄЦА можуть створити середовище, яке дозволить підприємствам розвиватися, залучати іноземний досвід і капітал, впроваджувати інновації та підтримувати довгострокове процвітання.

Динамічність бізнесу та економічне зростання в країнах ЄЦА помітно послабилися з кінця 2000-х років, а зростання продуктивності зумовлене здебільшого перерозподілом ресурсів між компаніями, а не інноваціями. Багато компаній є лише виробничими дочірніми підприємствами іноземних компаній, і не розробляють власні продукти, послуги та технології. Щоб розірвати це замкнене коло, країни повинні надати пріоритет інноваціям на рівні компаній, впровадженню технологій, дослідженням і розробкам для створення більш динамічного та конкурентоспроможного приватного сектору.

Країни ЄЦА стикаються з проблемою «відсутності великого гравця» - занадто багато малих, непродуктивних компаній і занадто мало підприємств, які стають лідерами галузі. Загальна підтримка малих і середніх підприємств (МСП) призвела до надлишку малих підприємств, не сприяючи їхньому зростанню. Натомість політика повинна вийти за рамки загальної підтримки МСП і зосередитися на наданні найбільш продуктивним компаніям можливості розширюватися, впроваджувати інновації та конкурувати на світових ринках.

У країнах Східної Європи та Центральної Азії великі компанії, які часто є державними підприємствами (ДП), домінують на ключових ринках, обмежуючи вихід на них динамічних компаній з високою доданою вартістю та їхню експансію. Уряди повинні посилити конкурентну політику, зменшити присутність ДП та забезпечити справедливий доступ до ринків, фінансів і технологій для нових і перспективних компаній.

Обмежений доступ до довгострокового фінансування та ризикового капіталу обмежує здатність компаній до масштабування та інновацій. Політика повинна сприяти розвитку венчурного капіталу, поглибленню фінансових ринків та ефективному розподілу

кредитів, зменшуючи викривлення від державного кредитування, яке часто приносить вигоду менш ефективним компаніям.

Економічні потрясіння надають унікальну можливість для впровадження давно назрілих реформ на підприємствах. Країни ЄЦА повинні скористатися цим моментом для підвищення ефективності державних підприємств, поступової відмови від субсидій, що спотворюють ринок, та проведення структурних реформ, які сприятимуть динамізму та конкурентоспроможності бізнесу. Визначивши пріоритетність цих реформ, країни ЄЦА можуть сприяти впровадженню такої бізнес-орієнтованої моделі зростання, яка створює більше високооплачуваних робочих місць, відповідно, дає змогу країні досягти та утримати статус країни з високим рівнем доходу.
